

Buorre ságajodiheaddji, gudnejahtton árktalaš boazoálbmogiid ovddasteaddjit, semináraságastallit ja oasseváldit!

Giittán semináralágideddjiid, ahte Suoma sámediggi lea bovdejuvvon dán dehálaš seminárii, masa mus lea stuora illu ja gudni buktit sámedikki dearvvuodagaid. Buvttán maid dearvvuodagaid sámedikki presideanttas Juvvá Lemehis, Klemetti Näkkäljärvis, guhte dađi bahábut ii beassan dán seminárii.

Sámi boazodoalu dorvvasteapmi ja árbevirolaš dieđu suodjaleapmi leat sámedikki barggu deaddočuoggát. Sámedikki dievasčoahkkima geassemánus dohkkehan dálá válgaáigodaga doaibmaprogramma váldoulbmilin leat biddjon ee. Sámi árbevirolaš dieđu suodjaleapmi ja árbevirolaš sámi ealáhusaid dili buorideapmi. Lean persovnnalaččat hui ilus dievasčoahkkima linnjemis go lean ieš sihke sámi árbevirolaš dieđu hálddašeaddji, sámepolitihkár ja boazosápmelaš.

Suoma sámediggi lea oažžume boahhte jagi ođđa guhká vurdojun doaimma, biras- ja ruvkeáššiid áššemeannudeaddji virggi. Virgehálldašeaddji váldobargun boahdá leat árbevirolaš dieđu suodjaleami ovddideapmi sámedikki barggus ja beroštumiid bearráigeahčus. Maiddái sámi parlamentáralaš ráđđi, Suoma, Norgga ja Ruota sámedikkiid sihke Ruošša sámiid ovttasbargoorgána, lea bidjan dán doaibmaáigodaga ulbmilin sámi árbevirolaš dieđu ja boazodoalu dili buorideami. SPR lea easka ásahan bargojoavkku suokkardit stáhtaid spirepolitihka ovddideami nu, ahte das váldojuvvojit vuhtii sámi boazodoalu dárbbut ja sámiid árbevirolaš diehtu.

Sámi árbevirolaš dieđu suodjala biodiversiteahta artihkal 8(j). Maiddái stáhtaid morálalaččat geatnegahtton Ovtastuvvan Našuvnnaid (ON) dievasčoahkkima dohkkehan álgoálbmotjulggaštus suodjala álgoálbmogiid árbevirolaš dieđu. Suopma áigu maid Suoma sámedikki álgagis ratifiseret Unesco immateriála kulturárbbi suodjalansoahpamuša mañimusat boahhte jagi. Dát soahpamuš suddje sámi árbevirolaš dieđu go boazodoallokultuvrii hui lahka gullevaš sámi duojige. Norga ja Ruotta leaba juo háhpehan ratifiseret soahpamuša ja sávan, ahte maid Ruošša stáhta ratifisere soahpamuša fargga.

Golmma riikka sámedikkat ja Ruota, Suoma ja Norgga stáhta šiehtadallet bárrásiin davviriikkalaš sámi soahpamuša dehege konvenšuvnna ratifiserema várás. Soahpamuša ulbmilin lea harmoniseret lágaid, mat gusket sápmelaččaid ja ráhkadit diliid dakkárin, ahte riikkarájit headuštít nu unnán go vejolaš sámi kultuvrra gárganeami (ovdáneami). Soahpamušhámus sisdoallá artihkkaliid, mat buoridit nu sámi boazodoalu go sámi árbevirolaš dieđuge suoji. Ulbmilin lea, ahte šiehtadallamat gearggahuvvojit njealji jagis, okta jahki lea juo šiehtadallojuvvon.

Suoma sámediggi lea mañimus jagiid bidjan hui olu návccaid sámi boazodoalu ja árbevirolaš dieđu suoji ovddideapmái. Vaikko ON:a biologalaš mañggahápmásašvuoda oppalašsoahpamuš, nu daddjon biodiversiteahtasoahpamuš lea dohkkehuvvon juo jagi 1992, ja Suopma bođii soahpamušoassebeallin go ratifiserii soahpamuša ja válddi dan dađi lági mielde iežas našuvnnaš lágaid oassin jagi 1994, de guhkes áigái Suomas ii dáhpáhuvvon mihkkege artihkal 8(j) ollašuhttima várás. Jos dál soames ii soaitte diehtit, de artihkal 8(j) lea soahpamuša deháleamos álgoálbmogiid ja sin árbevirolaš dieđu dáfus. Mannan válgabajis Suoma sámedikki áñgirusšamiin Suopma šattai biodiversiteahtasoahpamuša 8(j)-artihkkala ollašuhttima riikkaidgaskasaš ofelažžan.

Birasministeriija ásahii sámedikki evttohusas bargojoavkku válmmaštallat biodiversiteahtasoahpamuša artihkal 8(j) ollašuhttima Suomas. Viiddes bargojoavku barggai bealnot jagi ja dan jodihi sámediggi, ja dan dálá ja maiddái dálá ságadoalli Juvvá Lemet, Klemetti

Näkkäljärvi. Bargojoavku luobahii loahpparaporttas, mas ledje sulaid 30 doaibmabidjoevttohusa ja ávžžuhusa árbevirolaš dieđu buoridaemi ja suodjaleami várás Suomas. Bargojoavkku bargui oassálaste maid árbevirolaš dieđu hálddašaddjit ja boazosápmelaččat.

Suopma lea aiddo dál oazžume gárvvisin álbmotlaš biodiversiteahttastrategiija ja – bargoprográmma, mat stivrejit stáhta biodiversiteahttastrategiija gitta jagi 2020 rádjái. Strategiijas ja bargoprográmmas čatnašuvvo artihkal 8(j)-bargojoavkku loahpparaportta ollašuhttimii. Lea maid historjjálaš, ahte sámi árbevirolaš dieđu suodjaleapmi lea sierra namuhuvvon Suoma stáhta ráđdehusprográmmas Suoma sámedikki evttohusa mielde.

Suopma deste dahjege geahččaladdá vuosttašin máilmmis biodiversiteahttasohpamuša oasseballečoahkkima dohkkehan Akwé: Kon –rávvagiid. Dát geahččaladdan bargojuvvo dáppe Anáris Bátneuoaddara meahceguovllu dikšun- ja geavahanplána ráhkadeamis. Bd-soahpamuša oasseballečoahkkin lea dohkkehan namuhuvvon rávvagiid stivret artihkkala 8(j) ollašuhttima. Deike davimus Sápmái, nd. stáhtaetnamiidda leat ráhkaduvvon sullii 20 sierra dikšun- ja geavahanplána, mat ođasmahttojuvvojit geažos áigge. Suoma meahceguovlluid hálldašeami ovddasvástádus lea Meahcceráđdehusas ja dat lea ovttas sámedikkiin ásahan bargojavkku, mii válmmaštallá Akwé: Kon-rávvagiid mielde doaibmabijuid Bátneuoaddara meahceguovllu dikšun- ja geavahanplána ođasmahttima várás. Bargojoavkku buot lahtut leat duššebeare sápmelaččat: sámi árbevirolaš dieđu áššedovdit, boazosápmelaččat, sierra ahkásaš olbmot nuorain gitta vuorrásit olbmuid ja sihke nisson- ja dievdoolbmot. Mus lea illu doaibmat bargojavkku ságadoallin. Evttohus Bátneuoaddara meahceguovllu dikšun- ja geavahanplánan gárvána dál čakčat ja boahhtevuođas Akwé: Kon –rávvagiid heiveheamis lea ulbmilin ráhkadit fásta málle stáhta hálddašan eanan- ja čáhceviidodagaid stivremii. Dát lea hui mearkkašahtti ovdánanlávki, min dieđuid mielde Akwé: Kon –rávvagat eai leat praktihkas destejuvvon gostege eará sajes máilmmis.

Iežas hástalusa árbevirolaš dieđu suodjaleapmái Sámis lea buktán dat, maid mii ipmirdit árbevirolaš dieđuin ja sámi ealáhusaiguin. Suomas biodiversiteahttasohpamuša artihkal 8(j) suodjalan sámi árbevirolaš diehtu lea meroštallojuvvon artihkal 8(j) loahpparaporttas. Suomas sámiid luonddu mánggahápmásašvuhtii gullelaš árbevirolaš diehtu lea sámegeala, sámi kultuvrra ja sámiid árbevirolaš ealáhusaid oassi. Suoma sámediggi ii huma árbedieđus, muhto soahpamuša mielde árbevirolaš dieđus. Norgga sámediggi lea bealistis geavahan oanehit dearpma árbediehtu ja doppe árbevirolaš sámi ealáhussan lohkkajuovvo ee. eanandoallu, man mii eat dáppe Suomas gal daga. Suomas árbevirolaš sámi ealáhusat leat boazodoallu, meahcebivdu, guolástus, čoaggin ja duodji. Jáhkán goittotge, ahte davviriikkalaš sámi soahpamuša joatkkašiehtadallamiid oassin máhttit ráhkadit oktasaš meroštallama árbevirolaš dieđu suodjái.

Suoma sámedikki vuolggasadji árbevirolaš dieđu suodjaleapmái lea konkrehtalaš doaibmabijuid gárgeheapmi ja ollašuhttin árbevirolaš dieđu suodjaleapmái ovttasráđiid árbevirolaš dieđu hálddašeddjiiguin. Bargat lávga ovttasráđiid boazosápmelaččaiguin ja sámi duojáriiguin árbevirolaš dieđu suodjaleami doaibmabijuid ráhkadeamis ja beroštumiid bearráigeahčus. Julggaštušat ja seminárat gal dárbbahuvojit dego maid dutkamušat árbevirolaš dieđus, muhto sámedikki barggu váldodeaddu lea ráhkadit ja ovdánahttit konkrehtalaš doaibmabijuid árbevirolaš dieđu seailuheami ja čoaggima várás. Árbevirolaš dieđu suodjaleamis lea hoahppu, daningo vuoras sápmelaččat, árbevirolaš dieđu hálldašeaddjit, leat gáidame eret min gaskavuodas. Suoma sámediggi leage ráhkadan konkrehtalaš prošeaktaevttohusaid árbevirolaš dieđu furkkodeami, ealaskahttima ja suodjaleami várás. Suopma lea ožžon olu áigái strategiijadásis, muhto lagašjagiid stuora hástalussan boahhtá leat strategiijaid ollašuhttin, duohtan dahkan, konkrehtalaš ja geavatlaš fidnut ja barggut, mat dorjot sámi árbevirolaš dieđu hálddašeddjiid ja árbevirolaš dieđu sirdáseami boahhtevaš buolvvaide.

Árbevirolaš dieđu ealaskahttin ja suodjaleapmi dárbbášuvvo. Gávpotluvvan, dálkkádatrivdan ja earenoamážit Ruošša olgo- ja gássabohkamat áitet nu boazodoalu go árbevirolaš dieđuge seailuma. Árkatalaš álgoálbmogat leat seammalágán hástalusaid siste ja leage dehálaš, ahte váikkuhit ovttas ON:s, Árkatalaš Ráđis go EU:sge árbevirolaš dieđu ja boazodoalu dorvvasteami ja seailuheami várás.

Árvvus adnon boazoálbmogiid ovddasteaddjit, sávan didjiide attolaš ja šattolaš seminára. Gulan áinnas sierra álbmogiid vásáhusaid boazodoalu ja árbevirolaš dieđu suodjaleami várás. Sávan ahte sáhttit oahppat guhtet guoimmisteamet ja váldit atnui buriid geavadiid árbevirolaš dieđu suodjaleami várás.

Giitu beroštumis!